Останнім часом серед високопосадовців та провідних педагогів країни виникають дискусії з приводу реформування нашої системи освіти. Всі розуміють про потребу якихось змін, але яких саме досі не вирішено.

Коли перед державою постає питання як виховувати своїх громадян, зазвичай звертаються до найкращих зразків міжнародного досвіду, беручи його за основу та будуючи власну концепцію, адаптовану до конкретних умов та особливостей.

Криза, яку перживає наша шкільна система, - турбота не тільки самої школи, це турбота суспільства і в першу чергу нас, як молодих педагогів. І питання: яким шляхом йти, як реформувати освіту, школу, які є зразки, щоб вчити та вчитися, - важливе абсолютно для всіх.

Теперішня система освіти не досконала, тому так гостро стоїть проблема її реформування. Мабуть, у кожного зі шкільних часів лишились не лише світлі спогади. Приміром, про лайливих вчителів, скроплені сльозами «трійки» за чистописання, виснажливі кроси, безкінечні контрольні – олімпіади – атестації! Погодьтеся , багато чого у вітчизняній шкільній освіті хотілося б позбутися, щоб наші діти не зазнали тих переживань, які свого часу пережили ми. На мою думку, джерелом для таких перетворень могла би стати вальдорфська педагогіка, що передбачає виховання дитини в максимально природних і творчих умовах.

Вальдорфська педагогіка є однією з різновидів втілення ідей «вільного виховання» і «гуманістичної педагогіки». Вона може бути схарактеризована як система самопізнання і саморозвитку індивідуальності за умови партнерства з учителем, у двоєдності чуттєвого і надчуттєвого досвіду духу, душі і тіла.

Інша назва даної педагогічної копцепції – Штайнерівська педагогіка. Згідно з нею розуміння процесів розвитку індивіду залежить від усвідомлення того, що фізичний, чуттєвий, психічний і духовний розвиток взаємопов’язані і взаємозалежні. Цілісно, як індивідуальність, людина розвивається тільки в тому разі, коли мають місце прогресивні зміни в кожній складовій розвитку. Тому в цій школі зовсім інакше побудована програма:

діти з першого класу вивчають іноземну мову, тоді як граматику лише з 8 класу. В основі лежить твердження Штайнера про розвиток людини семиріччями.

Загалом діти навчаються 12 років, останній рік – це навчально – виробнича практика, коли молода особистість вчиться працювати і опановує професію, але до цього вона проходоть досить довгий, проте поступовий шлях розвитку. Один вчитель працює з дітьми до 8 класу, оскільки в цей час їм потрібно мати поряд сильну особистість, яка б постійно керувала процесом пізнання. Авторитет вчителя відіграє важливу роль у формуванні сильної особистості. У початковій школі дітей навчають образно мислити, сприймати світ через певні асоціації, тому іноді вальдорфську педагогіку порівнюють з концепцією навчання Сухомлинського.

Розклад занять у вальдорфській школі ритмічно повторюється і складається з трьох частин. Перша частина – «головний урок», та дисципліна, яка поглиблено вивчається. Її вивчають 3 – 4 тижні, потім переходять до іншої епохи, тобто починається вивчення нового предмету. У другій половині дня, школярі займаються тими предметами, які активізують дихання і будуються як процес вправ: іноземна мова, музика і евритмія.

Музика має таке ж значення як і вивчення мов. Діапазон музичного навчання постійно розширюється, потім організовуються оркестри і різноманітні ансамблі .

Евритмія – це мистецтво руху, розроблене Штайнером. У ній мова і музика перебувають у гармонії з рухом виконавця. Це захоплює всіх оточуючих, залучає діяти разом, служить для встановлення гармонії душі й організму, що росте. У Київській вальдорфській школі «Софія» проведено дослідження серед п’ятикласників і встановлено, що ці заняття сприяють мозковій активності і відповідають здоровому стану організму. Тому діти не відчувають такої втоми як після занять з фізкультури.

Взагалі, вальдорфська педагогіка має багато особливостей у викладанні різних предметів. Історію, наприклад, намагаються вчити, "занурюючи" дітей в тогочасну атмосферу, аналізуючи причини і суть подій, тоді як заучуванню дат приділяється мало уваги. Геометрію вчать, самі складаючи з паперу об'ємні тіла. Географію - без контурних карт, малюючи карту самостійно. Навіть читати в першому класі діти вчаться особливо - спочатку переписують з дошки, а потім читають написане.

Підсумкова і обов’язкова частина шкільного дня – заняття ремеслом. Учні вчаться робити все своїми руками.

У вальдорфській школі дитину не підганяють в її розвитку і не влаштовують хронометражів, зрізів, контрольних тощо, тому діти не знають страху перед оцінками (до старших класів не ставлять бальних оцінок. Замість сухих балів діти отримують розгорнуту характеристику, де враховуються успіхи й невдачі. Взагалі, учні тут ніколи не порівнюються один з одним, успіхи дитини визначаються тільки стосовно її попереднього рівня
)
.
Відсутній і директор – це не педагогічна монархія, а республіка з рівних громадян – учителів, учнів,
батьків, пов’язаних спільною діяльністю і взаємною відповідальністю.

Ця система освіти повністю зруйнувала міф про відсутність у дітей мотивації до навчання без оцінок. Учні вальдорфських шкіл дуже дисципліновані й з великим бажанням вчитися, разом з цим у них нема страху перед вчителем, який виконує роль помічника, а не судді.

Дітей ніколи не порівнюють одне з одним, вони не знають конкуренції між собою і мають змогу вільно розвиватися в міру своїх природних можливостей, у них з’являється впевненість у собі й власних силах.

Діти не мають підручників, складають їх самостійно. Це дає змогу розвиватися творчо й інтелектуально.

Ще одним «вільним» елементом таких шкіл є відсутність у них шкільної форми. Єдина вимога до одягу – він має бути зручним і вільним, не сковувати рухи дитини.

Міцним фундаментом школи є батьки, які тісно співпрацюють з педагогами. Школи не залежать від держави, тому платні. Але плата диференційована: бідні батьки можуть бути взагалі звільнені від оплати, а багаті – платити в двічі більше. Не однаковою є і заробітна платня педагогів, це вирішується всім педагогічним колективом.

Крім перерахованих особливостей, вальдорфська освіта висуває певні вимоги й до виховання дітей поза школою. Основні з них - заборона або принаймні жорстке обмеження на перегляд телевізора і користування комп'ютером до старшої школи. Але, обмежуючи дитину в цьому, батьки пояснюють для чого це потрібно й шукають альтернативу таким заняттям.

Випускники вальдорфських шкіл легко адаптуються в умовах ринкової економіки та швидко зростають у професійному плані. Вони навчаються разом з учителями, і питання «як жити в цьому світі?», мабуть, ніколи їх не турбуватиме. У кінці навчання вони захищають дипломний проект і роботодавці можуть відразу ж взяти їх на роботу.

У 2000 році ЮНЕСКО проголосило Штайнерівську школу педагогікою XXI століття. У травні 2001 року Міністерство освіти і науки України видало наказ про впровадженя вальдорфської педагогіки в Україні (експеримент триватиме до 2013 року). Попри все, в Україні штайнерівська педагогіка продовжує існівати як новаторська, влада до неї тільки придивляється. Тим не менш, в Києві вже існує 3 вальдорфських навчальних заклади (школи – садки «Софія» та «Михайло», центр лікувальної педагогіки «Сонячне подвір’я». Слід зауважити, що вони ліцензовані Міністерством освіти, у них складаються іспити, видаються атестати встановленого зразку.

У 1999 р. в Одесі було створено «Асоціацію вальдофських ініціатив в Україні», а в 2005 р. керівництво асоціацією було передано до Києва. Це потужний науковий центр, що об’єднує навчально-виховні заклади України, які працюють за вальдорфською системою освіти. Тут розроблюють і навчальні плани для шкіл, хоча вони більш вільні за традиційні, їх завдання лише спрямовувати педагога, а не чітко вказувати, що йому робити, це дає більше можливостей для вираження його творчості.

Навчальні заклади такого зразку є і в інших населених пунктах нашої країни. Зокрема і в Чернігівській області – це

Новояриловицька ЗОШ

I
–
III
ступенів, під керівництвом

Л.І.Багмута, вже не один рік в систему навчально – виховного процесу тут вводяться елементи штайнерівької педагогіки.
Особлива увага звертається на молодшу ланку. Також працюють дві приватні школи вальдорфської орієнтації в Одесі, державна школа в Дніпропетровську, два експериментальних майданчики в Кривому Розі. З кожним роком навчальних закладів такого типу стає все більше.

Отже, і в дошкільному і в шкільному віці вальдорфська педагогіка ставить і розв'язує конкретне педагогічне завдання – допомогти дитині в її духовно – душевному самовизначенні, створити максимальні умови для розвитку і закріплення її індивідуальності. Викладачі прагнуть допомогти своїм учням у оволодінні антропософським мисленням, незалежно від релігійних поглядів. У цьому цінність даної концепції навчання, яка має всі перспективи бути впровадженою в українських школах не в якості експерименту, а як повноцінна система освіти якісно нового рівня, яка пристосовує своїх випускників до життя і діяльності в умовах ринкової економіки.

Євгенія Анцибор